

Tuberkuloosin Kontaktiselvitykset

Tartuntatautikurssi 15.9.2011

Tea Nieminen

Tuberkuloosin torjuntaohjelmat

Tärkein tavoite:

- Tartuttavien potilaiden nopea löytäminen ja asianmukainen hoito

Kontaktiselvityksen tavoitteet

- Jäljittää ja hoitaa tartunnalle altistuneet
- Jäljittää ja hoitaa tartunnan lähde
- Tunnistaa BCG-rokotuksen tarve

Kontaktiselvityksen periaatteet

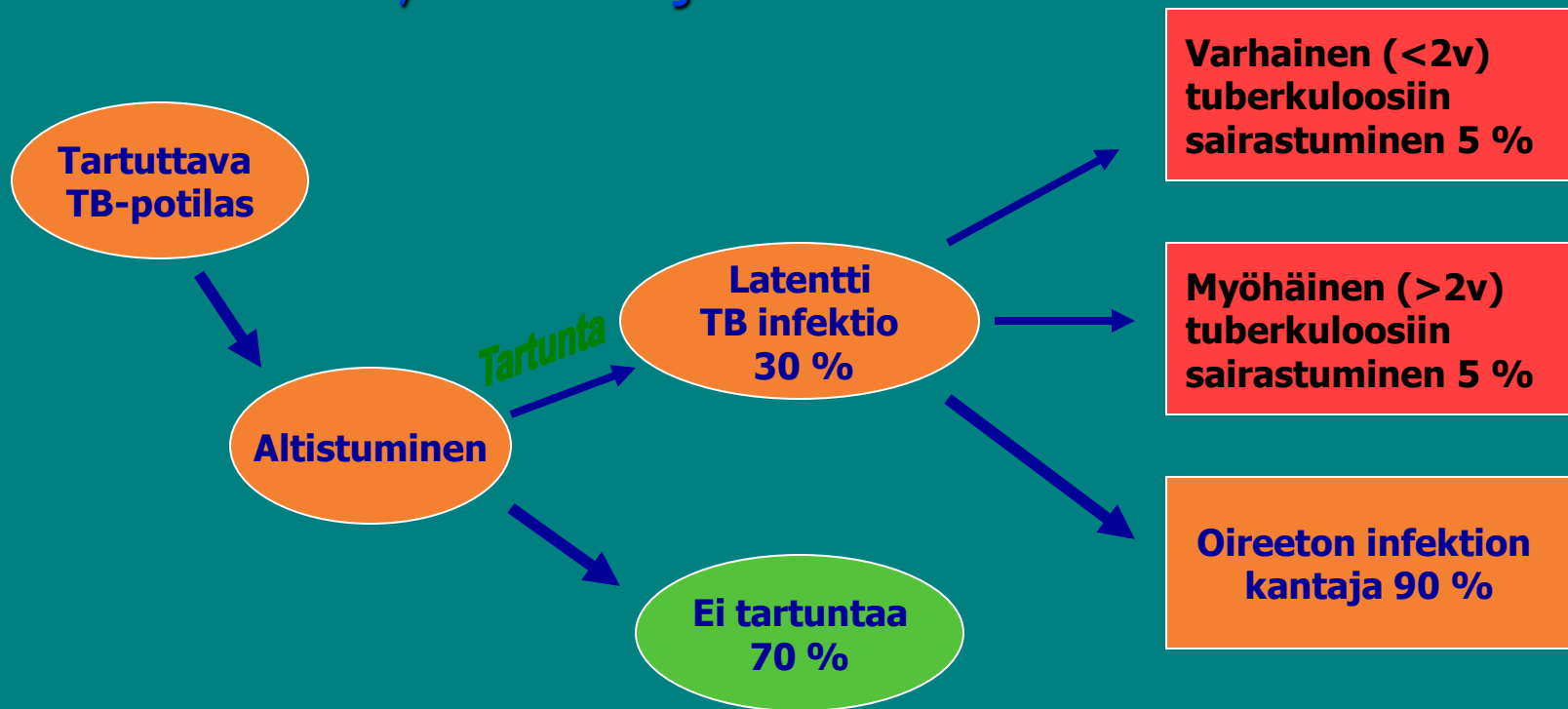
- altistuneet

Kuka on voinut saada tartunnan?

- Aloitetaan kun alustava näyttö potilaan ysköksen M tuberculosis värjäyspositiivisuudesta
 - Indeksitapaus on tartuntavaarallinen tuberkuloositapaus
- Jäljitetään tartunnan saaneet/sairastuneet
 - Katkaistaan tartuntaketju
- Tuberkuloositorjunnan keskeinen toimintaperiaate

Miksi altistuneita tutkitaan ja seurataan?

Altistuminen, tartunta ja sairastuminen

Tartunnalle altistuneiden jäljityksen tavoitteet

- Todetaan ja hoidetaan aktiiviset tuberkuloositapaukset
- Kartoitetaan riskiryhmiin kuuluvat tartunnan saaneet
 - Latentin I. piilevän tuberkuloosin hoito
 - Seurannan tarve

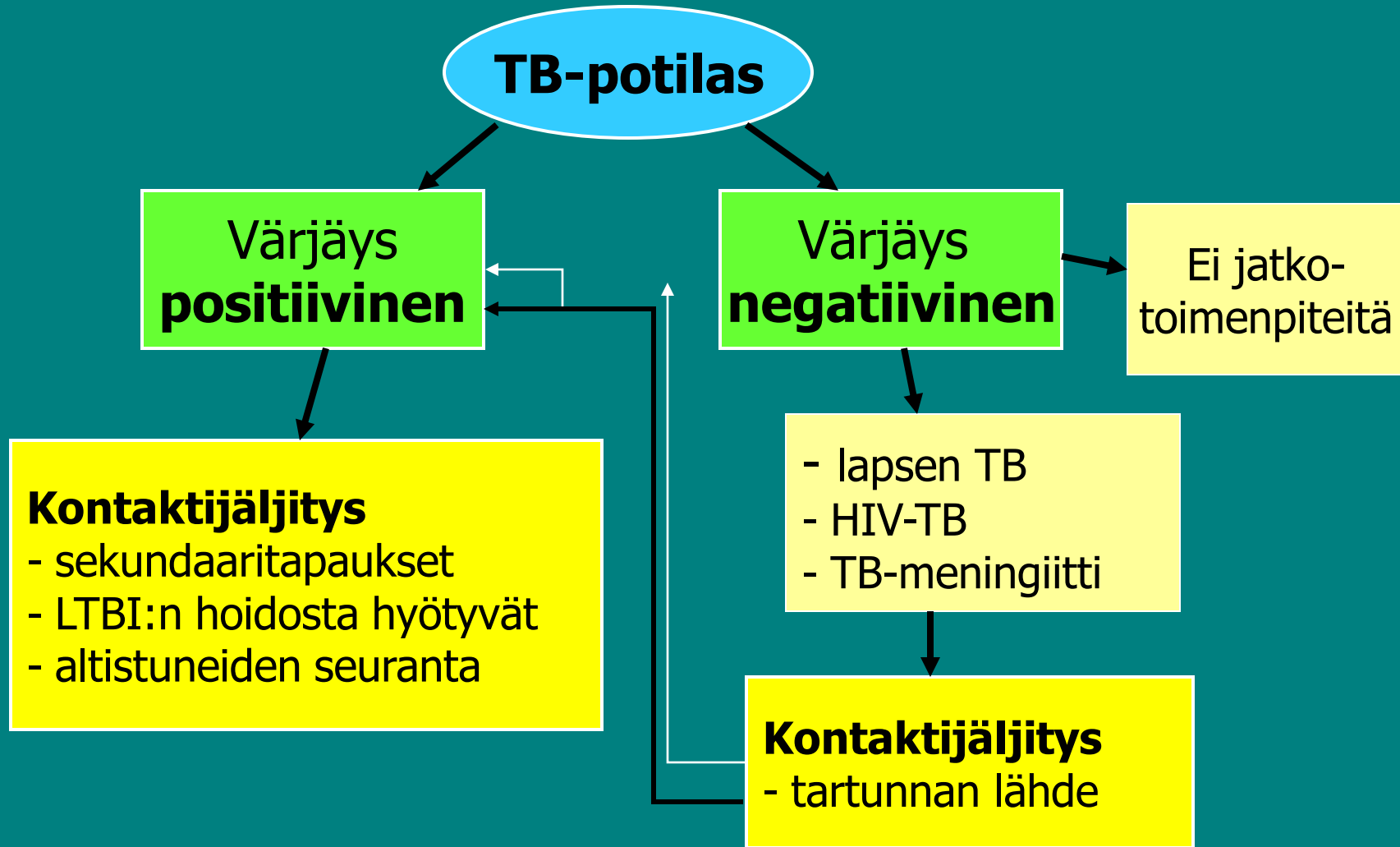
Kontaktiselvityksen periaatteet

- tartunnan jäljittäminen

Mistä tartunta on tullut?

- Tunnistetaan tartuntavaarallista tuberkuloosia sairastava henkilö, joka on altistanut muita henkilöitä tuberkuloosi bakteerille
 - Lapsen tuberkuloosi
 - HIV-positiivisen henkilön tuberkuloosi
 - Tuberkuloottinen aivokalvointulehdus

Milloin kontaktiselvitys ja miksi?

Kontaktit

- Lähikontakti
- Tilapäiskontakti
- Satunnaiskontakti

Miksi kaikki lähikontaktit tutkitaan?

- Miksi ei seulota joukosta vain tartunnan saaneet?
 - Yksiselitteisesti tulkittava seulontaväline puuttuu
 - Mantoux-tekniikka vaativaa, paljon sekoittavia tekijöitä
 - IGRA-testit helpompia, verinäytteestä
 - Hoitoa vaativan LTBI:n diagnostiikka

Lähikontaktit...

oma perhe

**Laitoshoito:
muut asukkaat
henkilökunta**

ystävät

harrastekaverit

opiskelukaverit

työkaverit

lähisukulaiset

Päivittäin tai lähes päivittäin altistuneet henkilöt selvitetään ajalta, jonka potilas on oireillut tai jos tämä ei ole tiedossa, diagnoosia edeltävän 3 kk ajalta

Työnjako

- Erikoissairaanhoidon - vastuu kontaktiselvityksen käynnistämisestä
 - Diagnoosin varmistaminen
 - Tuberkuloosipotilaan hoitaminen
 - **Kontaktien** kartoitus
- Perusterveydenhuolto - vastuu kontaktijäljityksen toteuttamisesta
 - Tartuntojen selvittäminen
 - Tapausten löytäminen
 - Hoitoon ohjaaminen

Miten kontaktiselvityksessä edetään?

Potilasta hoitava esh:n yksikkö

Lastentautien
klinikka

Terveyskeskusten tartuntataudeista
vastaava lääkäri ja hoitaja

Altistuneet
lapset

LTBI:n hoito?

Tarkastukset
ja jatkoseuranta

Työterveyshuolto

Aktiivi TB?

Selvitys aloitetaan esh:ssa

- Hoitava lääkäri
 - päättää kontaktiselvityksen aloituksesta
 - arvioi ja vahvistaa kontaktien nimilistan siirtäen vastuun jatkoselvityksistä terveyskeskukselle (tth §22)
- TB vastuuhoitaja
 - haastattelee indeksipotilaan ja kirjaa kaikki kontaktit (altistuneet) oireiselta ajalta tai diagnoosia edeltävältä 3kk ajalta
 - lähettää kontaktien tiedot altistuneiden henkilöiden kotipaikkakunnan terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille
 - Cc sairaanhoitopiiriin: Infektiolääkäri/hygieniahoitaja
 - yhteydenpito tarv. työterveyshuoltoon, laitokseen, opiskelijaterveydenhuoltoon jne

..ja se jatkuu perusterveydenhuollossa

- Tartuntataudeista vastaava lääkäri
 - organisoii altistuneiden alkutarkastukset ja jatkoseurannan yhdessä hoitajan kanssa
 - lähettää TB-epäilyt ja LTBI:n hoitoa tarvitsevat esh:oon (keuhkos./infektiot.) jatkoselvityksiin
- Tartuntataudeista vastaava hoitaja
 - yhteydenotot altistuneisiin ja tarkastusten käytännön toteutus sovittun työnjaon mukaan

Kontaktiselvitystyössä huomioitavaa

- Potilaan haastattelu ja ohjaus
 - Tuberkuloosista kertominen
 - Luottamuksellisen kontaktin synnyttäminen
 - Potilaan motivoiminen
- Tartuntavaara - tarvittaessa ripeä tiedonvälitys

Altistuneiden alkutarkastus

- Anamneesi
 - Oireet: > 3vk yskä, yskökset, veriyskä, kuumeilu, laihtuminen, yöhikoilu, rintakipu
 - Kontaktitiedot, BCG-rokotus, aiemmin sairastettu TB ja saadut hoidot, immunosuppressiiviset sairaudet ja lääkitykset
- Status
- Thorax-kuva

Altistuneiden tutkimukset

- Jos oireita/löydöksiä tai thx-kuvassa on muutoksia
 - Ysköstutkimukset x 3
 - Lab.kokeet: La, CRP, PVK, Alat, Afos

Jatkoseuranta

- Thx-rtg 6 ja 12 kk kuluttua alkutarkastuksesta
- Ysköskeräys ja lab.kokeet jos oireita tai thx-kuvassa todetaan muutoksia
- Toimintaohjeet tutkimuksiin hakeutumisesta, mikäli oireita ilmenee seurannan väliajalla tai sen jälkeen
- Seurantakäyntien ja tutkimusten kirjaaminen

Latentin tuberkuloosi-infektion hoito

- ehkäistään sairastumista

- Hoidettavat ryhmät
 - alle 16-vuotiaat
 - henkilöt, joiden immuunivaste on heikentynyt
 - tuberkuloosia sairastavien äitien vastasyntyneet lapset
- Missä ja miten?
 - erikoissairaanhoidossa
 - INH 6-9 kk ensisijainen lääkitys

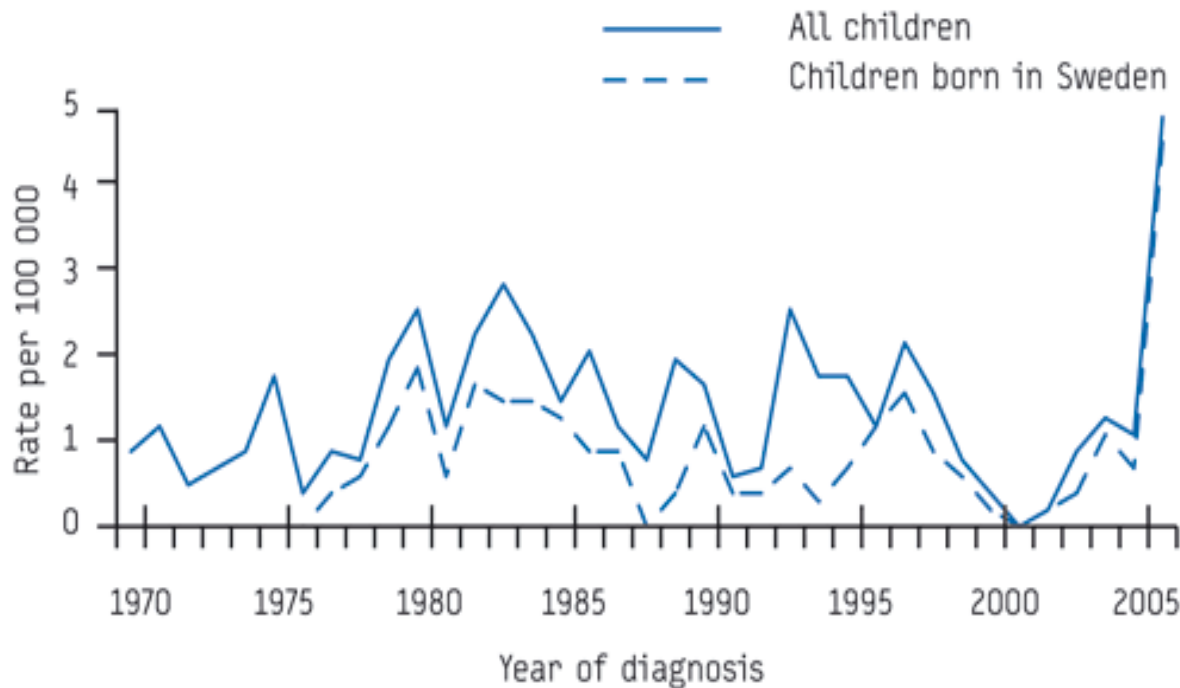
Lapsen tuberkuloosi

- Pienet lapset ovat alttiita tuberkuloosille
 - < 1v tartunnan saaneista sairastuu 43 %, < 5v 24 %
- Tartunnan saaneet, rokottamattomat lapset tulisi löytää ennen kuin tartunta kehittyy taudiksi:
 - aikaa tartunnasta 3 vk - 3 kk
- BCG suojaa vaarallisilta tautimuodoilta
 - TB-meningiitti, miliaaritubi

Tuberkuloosiepidemia ruotsalaisessa päiväkodissa 2005

FIGURE 2

Annual incidence of tuberculosis per 100 000 children aged 0-4 years in Sweden: all children from 1969 to 2005, and Swedish-born children only from 1975 to 2005

Sources: [1,2]

V Romanus. Eurosurveillance Weekly, March 2006

- Päiväkodissa oli 140 lasta
- 1 pitkään oireillut työntekijä
- 25% lapsista sai tartunnan ja 14 % (20 lasta) aktiivin taudin

Lasten tuberkuloosin torjunta BCG-muutoksen jälkeen

- Onnistuneet riskiryhmärokotukset
- Tartuttajien löytäminen ajoissa
 - Lasten parissa työskentelevät
 - Isovanhemmat
- Altistuneiden lasten löytäminen
 - LTBI:n hoito ajoissa
 - Lasten TB:n diagnoosi ajoissa
- Suurin vaara
 - Tekemätön dg sekä tartuttajalla että altistuneella

Värjäyspositiiviselle tuberkuloosille altistunut rokottamaton lapsi

- Etsitään merkkejä tuberkuloosista:
 - oireet, thx, La, Tuberkuliinikoe, IGRA-testit
- Aloitetaan latentin infektion INH hoito
- Tuberkuliinikoe:
 - Positiivinen
 - Latentin tuberkuloosi-infektion hoito (INH 6kk)
 - Negatiivinen
 - Uusitaan 3 kk kuluttua
 - Jos edelleen negatiivinen -> hoito lopetetaan ja lapsi rokotetaan

Erikoistilanteet

- Laitosaltistuminen
 - Päiväkoti, pitkäaikaishoitolaite, vankila jne
 - Esh:n ja pth:n yhteistyö:
 - organisointivastuu, tiedotusvastuu, tehtävien jako ja toteutus
 - Riskiryhmiin kuuluvien seuranta ad 2 vuotta
- Altistuminen lentomatkan aikana
 - > 8 h lento, potilas ollut oireinen
 - Ilmoitus THL:n Tartuntatautiseurannan ja torjunnan osastolle

Epidemiat

- Epidemioissa yhteistyö THL:n tartuntatautitorjuntayksikön ja mykobakteerilaboratorion kanssa
- DNA-sormenjälkitutkimukset

Hoitohenkilökunnan seuranta altistumisen jälkeen

- TB-potilaita hoitavalle henkilökunnalle ei tehdä röntgenkuvauksia rutiininomaisesti.
- Tärkeintä on, että altistunut työntekijä hakeutuu aktiivisesti tutkimuksiin, jos hänellä ilmenee tuberkuloosiin viittaavia oireita.
- Merkittävän altistuksen jälkeen suositellaan seurantaakin kuten lähikontakteille: Thx-rtg 6kk ja 12kk altistumisesta

Mikä on merkittävä TB-altistus?

- Osallistuminen diagnosoimattoman tartuttavan TB-potilaan lähihoitoon ilman suojaimia usean työvuoron aikana
- Osallistuminen ilman suojaimia tartuttavalle TB-potilaalle tehtyihin aerosolia tuottaviin toimenpiteisiin toistuvasti

Työterveysshuollon rooli

Tartuttava potilas - tartuttava työntekijä?

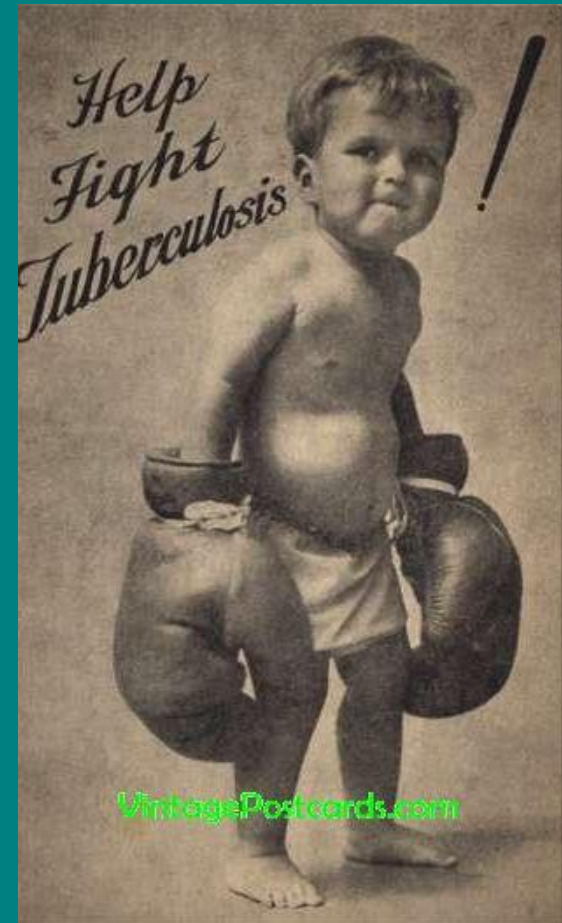
- altistuneiden työntekijöiden alkutarkastukset ja seuranta
- aktiivia tuberkuloosia sairastavien työntekijöiden löytäminen viiveettä
- erityishuomio lasten parissa työskenteleviin riskiryhmiin kuuluviin työntekijöihin
- osallistuminen laitos/joukkoaltistumisen kontaktiselvityksiin
- TB-tiedon jakaminen työntekijöille

Kontaktiselvitys vastuuhoitajan näkökulmasta

- Tuberkuloositiedot ajan tasalle ja niiden ymmärtäminen
- Sosiaaliset taidot ja haastattelukyky tarpeen
- Riittävästi aikaa haastatteluun ja jatkotoimiin
- Kyky organisoida jatkoselvityksiä
- Tiedottaminen ja rauhoittaminen
- Kouluttaminen

Toimiva kontaktijäljitys

- esh:n ja pth:n erityisroolit
- kontaktijäljityskaavakkeet ja alueelliset ohjeistot
- selkeät yhteystiedot ja sujuvat konsultaatioyhteydet
- tietoa ja taitoa tilanteen rauhoittamiseksi
- erityishuomio altistuneisiin lapsiin

Kontakiselvityksen toteuttaminen

- mitä uutta 2011

- Tartuttavan potilaan määritelmää laajennettu käsittämään värjäysnegatiivinen onteloisen tai muuten laajat keuhkomuutokset omaava potilas
- Altistuneiden sairastumisriskiä lisääviä tekijöitä huomioitu selvityksessä
- LTBI:n hoitoryhmiä laajennettu

KS - Mitä uutta aiempaan verrattuna?

- Tartuttavan potilaan määritelmää laajennettu
- Kontaktihenkilöiden altistusmääritelmiä tarkennettu (lähi-, tilapäis- ja satunnaiskontaktit)
- IGRA-testit otettu mukaan osana kontaktiselvitystä valituille ryhmille
- Latentin tuberkuloosi-infektion (LTBI:n) hoitoryhmiä lisätty aikuisten osalta
- Apukaavake altistuneen esitietojen keräämiseksi ja jatkotoimien toteuttamiseksi
- Kontaktiselvitystoimien tulosten seuranta

PREVENT DISEASE

CARELESS
SPITTING, COUGHING, SNEEZING,
SPREAD INFLUENZA
and TUBERCULOSIS

WINDHAM COUNTY TUBERCULOSIS ASSOCIATION, INC., N. Y.

